

Ocena

osiągnięcia naukowego, dorobku naukowego, i aktywności naukowej

dr n. med. Andrieja Szpakowa

w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu

wszczętym w dniu 20.01.2023 roku zgodnie z Uchwałą nr 18/2023

Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku.

Oceny dokonałem na podstawie nadesłanych przez Dziekanat Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku dokumentów: danych Wnioskodawcy, autoreferatu, wykazu osiągnięć naukowych, tabeli sumarycznej, analizy i wskaźników bibliometrycznych oraz czterech publikacji składających się na cykl prac stanowiących osiągnięcie naukowe pt. **„Aktywność fizyczna, satysfakcja z życia, postrzeganie stresu i strategie radzenia sobie w czasie pandemii COVID-19 wśród studentów różnych kierunków po obu stronach granicy wschodniej UE w kontekście różnych podejść antypandemicznych w krajach”**.

Informacje ogólne o Habilitancie

Dr n. med. Andriej Szpakow ukończył studia na kierunku lekarskim w Państwowym Instytucie Medycznym w Grodnie uzyskując dyplom lekarza w dniu 28.06.1985. Tytuł Kandydata Nauk Medycznych (odpowiednik stopnia naukowego doktora nauk medycznych) otrzymał 06.11.1991 na podstawie pracy „Ocena higieniczna ujednoliconego reżimu aktywności fizycznej dzieci w wieku szkolnym” w Leningradzkim Sanitarно-Higienicznym Instytucie Medycznym im. I. Miecznikowa. W dniu 29.04.1994 dr Szpakow uchwałą Kolegium Atestacyjnego Ministerstwa Edukacji Republiki Białoruś otrzymał tytuł docenta Katedry Postaw Wiedzy Medycznej i Ochrony Zdrowia Dzieci.

Przebieg pracy zawodowej

W latach 1985-1992 Kandydat pracował jako asystent w Katedrze Higieny Ogólnej i Ekologii Państwowego Instytutu Medycznego w Grodnie. Od 01.08.1985 do 18.09.1992 był docentem w Katedrze Postaw Wiedzy Medycznej i Ochrony Zdrowia Dzieci, a następnie od 27.12.1996 do 31.01.2002 w Katedrze Medycyny Sportowej i Rehabilitacji Uniwersytetu Grodzieńskiego im. Janki Kupały. W okresie od 01.02.2002 do 30.06.2019 był kierownikiem Katedry Medycyny Sportowej i Rehabilitacji Uniwersytetu Grodzieńskiego. Następnie od 01.07.2019 do 28.02.2022 jako docent pracował w Katedrze Teorii Kultury Fizycznej i Medycyny Sportowej w tym samym Uniwersytecie. Od 01.10.2014 do 31.07.2015 pracował jako nauczyciel akademicki a od 01.10.2015 do 28.02.2022 jako adiunkt w Wyższej Szkole Medycznej w Białymstoku.

Od 01.03.2022 jako pracownik badawczy Zakładu Zintegrowanej Opieki Medycznej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku uczestniczy w projekcie „Aktywność fizyczna oraz strategie radzenia sobie w czasie pandemii COVID -19 wśród studentów kierunków medycznych i niemedycznych po obu stronach granicy wschodniej w kontekście dynamicznych zmian sytuacji epidemiologicznej” (NAWA).

Ocena osiągnięcia naukowego

Przedmiotem oceny jest osiągnięcie naukowe w formie cyklu 4 prac dotyczących aktywności fizycznej, satysfakcji z życia, postrzegania stresu i strategii radzenia sobie w czasie pandemii COVID-19 wśród studentów różnych kierunków po obu stronach granicy wschodniej UE w kontekście różnych podejść antypandemicznych. Łączny współczynnik Impact Factor dla wszystkich prac wynosi 20.303 a sumaryczna punktacja MEiN wynosi 520. W 3 publikacjach dr med. Andriej Szpakow jest pierwszym autorem a w jednej ostatnim autorem korespondencyjnym.

Wybór tematu, którym jest badanie aktywności fizycznej, satysfakcji z życia, postrzegania stresu i strategii radzenia sobie w czasie pandemii COVID-19 wśród

studentów uważam za niezwykle trafny. Epidemia COVID 19 ujawniła wieloletnie zaniedbania prowadzące do narastania sytuacji kryzysowej w systemie zdrowotnym zarówno w części dotyczącej zdrowia publicznego, jak i w części medycyny interwencyjnej nie tylko w Polsce ale i na świecie. Problemy zdrowia fizycznego i psychicznego zbiorowości stały się nagle bardzo istotne i nabrały charakteru globalnego.

W tym świetle pionierskie badania dr Szpakowa pozwalają poznać reakcje młodych ludzi w obliczu sytuacji kryzysowej wywołanej pandemią. Autor osiągnięcia postawił sobie następujące cele: 1. Zbadanie cech aktywności fizycznej, satysfakcji życiowej i rozpowszechnienia stresu i korelacji pomiędzy nimi wśród białoruskich, polskich oraz rosyjskich studentów medycyny, nauk humanistycznych oraz wychowania fizycznego i sportu. 2. Ujawnienie priorytetowych strategii radzenia sobie ze stresem stosowanych przez studentów w zależności od płci, kierunku studiów i kraju. 3. Zaproponowanie prognostycznych kryteriów minimalizacji stresogennych konsekwencji pandemii COVID-19, opartych na kombinacji sytuacyjnych mierników antypandemicznych w trzech krajach.

Z wielkim zaciekawieniem zapoznałem się z osiągnięciem naukowym dr med. Andrieja Szpakowa.

1. Pierwszym artykułem cyklu jest praca opublikowana w czasopiśmie *International Journal of Environmental Research and Public Health* w 2022 roku o IF 4.614 i punktacji MEiN 140. Tytuł pracy: "Physical Activity, Life Satisfaction, Stress Perception and Coping Strategies of University Students in Belarus during the COVID-19 Pandemic". Celem pracy była ocena poziomu aktywności fizycznej, zadowolenia z życia, percepcji stresu oraz wybór strategii radzenia sobie wśród białoruskich studentów. Badanie ankietowe przeprowadzone wśród 1769 studentów wydziałów kultury fizycznej i sportu, humanistycznych i medycznych. Intensywną aktywność fizyczną zgłosiło 55,2% badanych, w większości mężczyzn sportowców, którzy byli też najbardziej zadowoleni z życia. Podobne zadowolenie wykazała tylko jedna dziesiąta badanych studentów medycyny. Ciekawą

oryginalną obserwacją było, że studenci, którzy deklarowali niewystarczający poziom aktywności fizycznej i bierny styl życia, w prawie połowie przypadków zgłaszali niską satysfakcję z życia. Percepcja stresu przez studentów medycyny była istotnie wyższa niż przez ich rówieśników z innych uczelni. Przynależność do grupy studentów-sportowców wiązała się z maksymalnym zadowoleniem z życia, wysokim poziomem aktywności fizycznej, minimalnym postrzeganiem stresu, a także rzadkim stosowaniem strategii radzenia sobie przez unikanie i poszukiwanie wsparcia emocjonalnego. Autor wykazał, że studenci specjalności humanistycznych i medycznych byli grupą najbardziej narażoną na sytuację stresową w warunkach pandemii.

2. Drugą częścią osiągnięcia naukowego jest praca będąca kontynuacją poprzednich badań dotycząca postrzegania stresu i charakterystycznych strategii radzenia sobie wśród studentów w kontekście różnych działań antypandemicznych podjętych na Białorusi, w Polsce i w Rosji: "Stress Perception and Coping Strategies of Students on Both Sides of the EU's Eastern Border during the COVID-19 Pandemic" opublikowana, podobnie jak pierwsza w roku 2022 w czasopiśmie *International Journal of Environmental Research and Public Health* (IF 4.614 i MEiN 140). Założeniem pracy było badanie wpływu różnych strategii przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się COVID-19, wprowadzonych przez poszczególne kraje na zmiany stylu życia studentów tam żyjących. Praktycznym wnioskiem z tych badań było wykazanie, wyższego poziomu stresu wśród studentek pochodzących z krajów, w których wprowadzono bardziej rygorystyczne środki antypandemiczne. Poczucie niepewności i poczucie kryzysu podczas pandemii sprawiło, że studenci częściej wybierali pozytywne strategie zorientowane na problem, polegające na planowaniu i przeformułowaniu własnej sytuacji życiowej. Najrzadziej sięgano do zaprzeczania, religii (głównie Polacy i Białorusini) i substancji psychoaktywnych.

Wyniki tych badań wykazały, że młodzi dorośli w obliczu znacznego stresu przechodzą normatywne procesy adaptacyjne i najczęściej wybierają pozytywne strategie radzenia sobie, zorientowane na problem. Działania te polegają na

planowaniu i przeformułowaniu własnej sytuacji życiowej. Zrozumienie tych procesów może pomóc w określeniu znaczenia monitorowania stresu i zdrowia psychicznego w grupach narażonych na niebezpieczeństwo.

3. Trzecią częścią osiągnięcia jest praca „Physical Activity and Mental Health of Medical Students from Poland and Belarus-Countries with Different Restrictive Approaches during the COVID-19 Pandemic” opublikowana również w czasopiśmie *International Journal of Environmental Research and Public Health* w 2022 roku (IF 4.614 i punktacji MEiN 140), której Kandydat jest ostatnim autorem. Tematyka pracy nawiązuje do zagadnień podejmowanych w poprzednich publikacjach i dotyczy oceny dotychczasowych skutków pandemii oraz ich wpływu na stan zdrowia psychicznego i poziomu aktywności fizycznej studentów kierunków medycznych z Polski i Białorusi. Zastosowano opisane wcześniej i sprawdzone cztery wystandaryzowane narzędzia psychometryczne: SWLS, Mini-COPE, IPAQ oraz GHQ-28.

Wykazano, że obie badane grupy studentów z Polski i Białorusi istotnie różniły się od siebie pod względem mierników ogólnego stanu zdrowia psychicznego. Im wyższą satysfakcją z życia charakteryzowali się badani oraz im bardziej aktywni fizycznie, tym doświadczali mniejszych zaburzeń zdrowia w postaci symptomów niepokoju i bezsenności, zaburzeń funkcjonowania oraz symptomów depresji. Badani studenci różnili się w sposób istotny pod względem stosowanych scenariuszy zachowania w sytuacji stresowej. W przypadku ankietowanych z Polski wykazano statystycznie istotną zależność pomiędzy ogólnym poziomem korzystania przez nich ze strategii skoncentrowanych na aktywnym radzeniu sobie z depresją. Im bardziej w sytuacjach stresowych studenci intensywnie radzili sobie w sposób aktywny, tym w mniejszym stopniu doświadczali negatywnych objawów depresyjnych, somatycznych oraz zaburzeń funkcjonowania. Ponadto w większym stopniu okazywali zadowolenie ze swojego życia oraz byli bardziej aktywni fizycznie.

Studenci z Białorusi, u których odnotowano wyższy poziom symptomów depresji istotnie rzadziej stosowali strategię aktywnego radzenia sobie ze stresem.

Związek stosowania strategii zwrotu ku religii był obserwowany u studentów z wyższym poziomem symptomów somatycznych oraz niepokoju i bezsenności. Studenci z Grodna istotnie częściej wskazywali strategię zajmowania się czymś innym, zaprzeczania, zaprzestania działań, obwiniania się i wyładowania się przy wyższych wynikach w skali zadowolenia z życia (SWLS) oraz wyższych poziomach wszystkich skal GHQ. Ważną obserwacją Kandydata jest fakt, że pandemia COVID-19 spowodowała znaczne nasilenie problemów ze zdrowiem psychicznym wśród studentów medycyny. W celu złagodzenia negatywnych skutków pandemii Autor zaleca monitorowanie zdrowia fizycznego i psychicznego studentów oraz wdrażanie programów profilaktycznych.

4. Czwartym elementem osiągnięcia jest praca oceniająca aktywność fizyczną, satysfakcję z życia, postrzeganego stresu, wyboru strategii radzenia sobie studentów wydziałów wychowania fizycznego i sportu w kontekście różnych strategii antypandemicznych w Białorusi i w Polsce "The impact of the COVID-19 pandemic on physical activity, life satisfaction, anxiety, stress perception and coping strategies in student-athletes: A comparison between Belarus and Poland—countries with a different approach of antipandemic measures" opublikowana w roku 2022 w czasopiśmie *Frontiers in Public Health* (IF= 6.461, MEiN = 100,0). Podobnie jak w poprzednich publikacjach, wykorzystano znany zestaw narzędzi diagnostycznych. Przeprowadzone badania wykazały, że działania antypandemiczne wpłynęły na organizację treningów i aktywność sportową studentów, prowadząc do zmian wskaźników zdrowia fizycznego i psychicznego. Studenci-sportowcy najczęściej przeciwdziałali stresowi poprzez aktywne radzenie sobie, planowanie, pozytywne przeformułowanie oraz korzystanie ze wsparcia emocjonalnego. W porównaniu z polską grupą wskaźniki zdrowia psychicznego białoruskich studentów-sportowców charakteryzowały się mniejszą częstością subklinicznych przejawów zaburzeń lękowych, wysokim poziomem zadowolenia z życia oraz większą odpornością na stres. Niewątpliwie wiązało się to z zaprzeczaniem oraz ignorowaniem przez nich sytuacji stresowej w wyniku mniej rygorystycznej polityki antypandemicznej na Białorusi. Praca ma istotny aspekt

praktyczny. Autor potwierdził pozytywną rolę sportu i aktywności fizycznej na wzrost poziomu zdrowia psychicznego i radzenia sobie ze stresem, co przyczynia się do zapobiegania zaburzeniom afektywnym u młodych ludzi szczególnie podczas pandemii.

Uważam, to doniesienie za osobisty wkład Kandydata w poszerzenie wiedzy z tego zakresu mający istotny wpływ na ocenę krytyczną wielu restrykcji wprowadzanych podczas pandemii COVID-19. Uzyskane wyniki mogą pomóc w projektowaniu i ukierunkowaniu interwencji mających ograniczyć skutki i konsekwencje przyszłych pandemii.

Podsumowując analizę osiągnięcia naukowego przedstawionego przez dr n. med. Andrieja Szpakow, pragnę stwierdzić, że ma ono cechy zestawu prac o wysokiej jakości zawierających wyniki stanowiące znaczny wkład w rozwój dziedziny nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu. Chcę również podkreślić, że forma przygotowania i omówienia prac przez Autora ma dla mnie charakter wzorcowy. Uwagę zwraca również interdyscyplinarny charakter podjętych badań, co z całą pewnością poza tematyką wpłynęło na zainteresowanie wydawców i w efekcie do ich publikacji. Na wszystkie badania były uzyskane zgody komisji etycznych, a prace finansowane były z programu NAWA. Dla mnie to jest wzorcowy opis osiągnięcia naukowego. Efekt w formie IF wynosi 20.303, punktacja MEiN 520, wszystkie prace oryginalne, trzy prace z pierwszym autorstwem.

Z obowiązku recenzenta prosiłbym o niewielką zmianę tytułu osiągnięcia z : „Aktywność fizyczna, satysfakcja z życia, postrzeganie stresu i strategie radzenia sobie w czasie pandemii COVID-19 wśród studentów różnych kierunków po obu stronach granicy wschodniej UE w kontekście różnych podejść antypandemicznych w krajach” na „**Aktywność fizyczna, satysfakcja z życia, postrzeganie stresu i strategie radzenia sobie w czasie pandemii COVID-19 wśród studentów różnych kierunków w krajach po obu stronach granicy wschodniej UE w kontekście różnych podejść antypandemicznych**”. Korekta ta wynika jedynie ze względów językowych i nie wpływa na wartość naukową

osiągnięcia.

Ocena istotnej aktywności naukowej

Opis obejmujący ocenę istotnej aktywności naukowej należy zacząć od mierzalnych parametrów dokumentujących tę aktywność. Znajduje się ona w załączonych tabelach, potwierdzonych przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku.

A. Cykl publikacji powiązanych ze sobą ocenionych w pierwszej części recenzji stanowi dorobek 20,303 IF i MEiN 520 punktów za 4 prace oryginalne.

B. Pozostały dorobek to razem przed i po uzyskaniu stopnia naukowego doktora to 48,397 IF i 2130 punktów MEiN

C. Łączny dorobek kandydata to IF 68,7 i MEiN 2650 punktów,

D. Liczba cytowani 223

E. Indeks Hirscha 7

Dorobek publikacyjny uważam, za znaczący, a liczba cytowań oraz wskaźnik Hirscha za odpowiadający powszechnie przyjętym kryteriom, które powinni spełniać kandydaci na stopień doktora habilitowanego.

Szczególną uwagę zwraca niezwykle duża aktywność Kandydata i umiejętność współpracy z innymi ośrodkami akademickimi w realizacji badań w ramach międzynarodowych projektów naukowych:

- w latach 2008-2010 "Naukowe uzasadnienie monitoringu zdrowia na podstawie badań przesiewowych uczniów szkół podstawowych oraz kształtowanie ich wiedzy na temat głównych składników zdrowego stylu życia (na przykładzie szkół w Grodnie i Krasnojarsku)" projekt Białoruś-Rosja,
- 2010-2014r. program "BUPAS" Białorusko-Ukraińsko-Polskie Badanie Epidemiologiczne nad Astmą u Dzieci" „BUPAS – Belarus – Ukraine – Poland Asthma Study. Screening survey: from research to prevention”,
- 2010-2015r. „Monitorowanie wspólnego Programu Prozdrowotnego dla zapobiegania rozpowszechnienia uzależnień wśród młodzieży studenckiej”, kierownik białoruskiego zespołu badawczego w projekcie w ramach

współpracy Wydziału Nauk o Zdrowiu UMB i Wydziału Wychowania Fizycznego YKSUG (Yanka Kupala State University of Grodno)

- 01.01.2011-31.12.2011r. „Polska Pomoc na Rzecz Profilaktyki Chorób Płuc o Dużym Znaczeniu Społecznym w Białorusi i Ukrainie” projekt realizowany przez Katedrę Epidemiologii Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach,
- 01.01.2011-31.12.2011r. „Wsparcie naukowców z Grodna w rozwoju międzynarodowych kontaktów naukowych poprzez uczestnictwo w międzynarodowych imprezach w Polsce i na Białorusi”- projekt realizowany przez Fundację na Rzecz Dzieci Zagłębia Miedziowego w Legnicy. W ramach projektu Kandydat zorganizował 2 konferencje naukowe w Legnicy i Grodnie - grant Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w ramach konkursu "Polska Pomoc 2011",
- 2011-2013r. - program "POLBUCAN" Poland - Belarus - Ukraine - Canada Network in Environmental Epidemiology", projekt obejmował współpracę w zakresie badań naukowych reprezentujących epidemiologię środowiskową, szkolenia w zakresie epidemiologii środowiskowej i biostatystyki, profilaktykę przewlekłych chorób niezakaźnych w generalnej populacji,
- 2017 - 2020r. - projekt "YUPESS" Young People E – Smoking Study - ocena rozpowszechnienia palenia papierosów i używania e-papierosów wśród studentów uczelni wyższych z Europy Środkowo-Wschodniej oraz zbadanie cech osobowych związanych z paleniem papierosów i e-papierosów,
- 2018-2019r. „Epidemiologiczne i patogenetyczne cechy przewlekłego zapalenia dróg oddechowych w umiarkowanym klimacie kontynentalnym Europy Wschodniej i tropikalnym klimacie morskim Azji Wschodniej” - projekt realizowany z Uniwersytetem Medycznym w Haikou (Chiny),
- 2019-2022 „Fenotypy psychowegetatywnej reakcji na czynniki gerontologicznego ageizmu i ich oponowanie w organizacjach społecznych Krasnojarska i Grodna" projekt realizowany we współpracy z Federacją Rosyjską,

- 2018-2021 "Stworzenie zaplecza B+R oraz przeprowadzenie prac B+R ukierunkowanych na wdrożenie rodziny produktów medycznych przyspieszających gojenie się ran, w tym powstających w przebiegu cukrzycy" Projekt Wyższej Szkoły Medycznej w Białymstoku (Nr RPO.01.02.01.-20-0094/17),
- 2023 r „Poczucie lęku przed zakażeniem SARS-CoV-2 a postrzeżenie szczepień przeciwko COVID-19 wśród osób starszych w Polsce” - projekt NCBiR otrzymał finansowanie w konkursie „Solidarni z naukowcami”. Głównym celem projektu jest ocena nasilenia objawów lękowych związanych z COVID-19 wśród osób starszych w Polsce oraz ocena postaw osób starszych wobec szczepień przeciwko COVID-19 za pomocą wystandaryzowanych skal psychometrycznych.

Efektom tych prac jest m. innymi główne osiągnięcie naukowe a potwierdzeniem ich znaczenia są publikacje z wysokim wskaźnikiem oddziaływania.

Kandydat jest także laureatem licznych nagród i odznaczeń. W 2011r w Warszawie podczas “Special Forum & Exhibition On Best of East - for Eastern Partnership” otrzymał nagrodę “Forum Award” oraz główną nagrodą “Success Stories” Science and Technology Days Poland-East i ITMED Forums” za wyróżniające się osiągnięcia naukowe. W roku 2016r - Medal Honorowy im. W. Chodźki Pro Hominis Sanitate Polskiego Towarzystwa Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego, w 2018r. - odznaka honorowa "15 lat Wyższej Szkoły Medycznej w Białymstoku" a w roku 2019r - medal „Za Zasługi dla Państwowej Wyższej Szkoły Medycznej w Opolu”.

W latach 2000-2022 Kandydat otrzymał różnorodne prestiżowe międzynarodowe stypendia naukowe do prowadzenia badań naukowych (m. in. Stypendium Królowej Jadwigi, Stypendium Józefa Dietla).

Podsumowanie

Przedstawiony dorobek naukowy w formie osiągnięcia oraz inne dodatkowe publikacje i badania potwierdzają bardzo systematyczne i systemowe podejście Kandydata do swojej pracy.

Uważam, że dorobek naukowy, wartość osiągnięcia naukowego, stopień zaangażowania Kandydata we współpracę z licznymi ośrodkami naukowymi w zakresie zdrowia publicznego bardzo wysoko pozycjonuje dr n. med. Andrieja Szpakowa w polskim i światowym gronie specjalistów w tej dziedzinie.

Wniosek końcowy

Jednoznacznie pozytywnie oceniam Kandydata, jego osiągnięcie naukowe i zdolność do współpracy krajowej i międzynarodowej.

Wnioskuje do Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o podjęcie działań, których efektem będzie nadanie Andriejowi Szpakow stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu. Treść oceny i jej podsumowanie wskazuje, że osiągnięcia naukowe spełniają kryteria określone w art. 219 ust 1 pkt 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późniejszymi zmianami).

K I E R O W N I K

Katedry i Kliniki Dermatologii,

Wenerologii i Alergologii

Roman Nowicki

prof. dr hab. med. Roman Nowicki

Gdansk 4.05.2023